

Původní užitkové rostliny a jejich reminiscence v regionálních potravinách

Ing. Roman Honzík VÚRV v.v.i. pracoviště Chomutov

Zachování nebo revitalizace regionálních znalostí o tradiční kulturní krajině a v ní pěstovaných plodinách, byl jedním z úkolů, které řešil projekt ENZEDRA. Historické pěstované rostliny kromě toho skrývají aktuální potenciál opětovného využití za současných měnících se sociálních i klimatických podmínek, s nimiž se musí veřejnost vyrovnat.

Zemědělství na obou stranách hřebene Krušných hor se dnes vyznačuje intenzivním průmyslovým zemědělstvím za ztížených ekonomických podmínek, při kterém se pěstují plodiny využitelné v potravinářském sektoru. Půdní a klimatické podmínky tohoto pohoří však přinášejí problémy a jsou vše jen ne ideální pro pěstování moderních vysoce výkonných odrůd. Ty jsou náchylné vůči změnám abiotických a biotických vlivů prostředí, způsobených rovněž globální změnou klimatu.

Trendem nové společné zemědělské politiky je vytváření rozmanitější zemědělské krajiny přizpůsobené stanovišti a klimatu. Ta zohledňuje místní charakteristiky a regionální specifický potenciál. Tímto způsobem je možné s předvídatostí reagovat na nevyhnutelný posun ve spektru pěstovaných plodin vzhledem ke změněným klimatickým podmínkám.

Dalším aspektem podporujícím rozšíření spektra pěstovaných plodin jsou změny v sociálním vědomí. Z tohoto pohledu je možnost uplatnění historických regionálních užitkových rostlin (odrůd) i přes jejich nižší výnos s ohledem na jejich výrazně nižší potřebu ochrany před škůdci a pleveli ve srovnání s vysoce výkonnými hybridy globálních semenářských společností považována za velmi slibnou.

Jak se tedy výše uvedené trendy projevují v českých i německých regionálních potravinách.

Udržitelnost a zejména regionální původ stále více ovlivňují nákupní rozhodnutí spotřebitelů. Tento vývoj se týká stejně potravin i spotřebního zboží. Příznivá a marketingově úspěšná je pro informování spotřebitelů soutěž Regionální potravina, která v tomto roce již po čtrnácté oceňuje vybrané zemědělské a potravinářské výrobky ve všech krajích České republiky kromě Prahy. Výrobky přihlášené do této soutěže musí být vyrobeny v kraji ve kterém byly do soutěže přihlášeny a musí pocházet zejména ze surovin z dané oblasti. V našem regionu se lze ještě přihlásit do soutěže, kterou pořádá Ústecký kraj kde se uděluje ocenění potravina z kraje Přemysla Oráče, která letos oceňovala již po šestnácté.

V rámci podpory regionálních potravin mě zaujala skutečnost, že se v některých potravinách uplatňují i původní regionální plodiny. Například v roce 2020 oceněný výrobek medřák byl vyroben ze špaldové mouky stejně tak i umperník špaldový perník s rumovou příchutí a cukrovou polevou. Dalším oceněným výrobkem, kde se uplatňují staré krajové odrůdy je například džem z mišpulí takřka zapomenutého ovoce. Rovněž z takřka zapomenutého ovoce kdoulí je oceněným regionálním výrobkem i kdoulový džem. Další regionální potravina i když ne ze zapomenutého ovoce, ale spíše z ovoce nově zavedeného jsou výrobky z rakytníku, které jsou bohaté na karotenoidy a vitamín C. Zajímavou znovu objevenou pochutinou jsou

smrkové výhonky, které se vyznačují nakyslou chutí a jemným pryskyřičným aroma, tyto jsou prodávány ve formě sirupů vyrobených v Moravskoslezském kraji. Rovněž ve výrobě alkoholických nápojů mohou být použity zapomenuté v Krušnohoří však často využívané i opěvované plody jeřábu. Jedním z oceněných výrobků byl totiž jeřabinový likér.

Aby byly v Čechách udržovány a úspěšně distribuovány historické plodiny závisí na několika nadšencích množících historické odrůdy bez právní ochrany, z některých mohu jmenovat například sdružení Gengel o.p.s. zabývající se množením osiva sadby a Mgr. Marka Kvapila provozujícího e-shop a farmu Permasemínka.

A jak je to historickými plodinami u našich sousedů v Německu: I zde přežití historických odrůd závisí na práci několika nadšenců jak ukazují úspěšné iniciativy s důležitým vzorovým charakterem (také v jiných regionech Německa). V průběhu našich rešerší byly identifikovány úspěšné modely, jejichž přístup byl podle našeho názoru mohl být velmi dobře s dlouhodobým efektem přenesen do projektového regionu.

Zde uvádím příklady:

Lis na ovoce Van Nahmen, Hamminkeln: zpracovává a regionálně distribuuje. Znamou historickou odrůdu jablek „Rote Sternrenette“ ve spolupráci s místní skupinou NABU; výrazná ochrana odrůdy a ochrana biotopu www.vannahmen.de

Projekt „Třešně na Středním Rýně“, iniciovaný Centrem služeb pro venkovské oblasti Porýní-Falc (DLR): Podpora stávající regionální rozmanitosti odrůd třešní prostřednictvím zvýšení přidané hodnoty pomocí produktů z třešní (např. Návrh chráněné značky, prodej prostřednictvím Rhein-Touristik Tal der Loreley e.V.)

www.welterbe-mittelrheintal.de/mittelrhein-kirschen

Projekt „Rozmanité chutě“ od Rinklin Naturkost a ProSpecieRara: Marketing ohrožených odrůd zeleniny zvyšování odbytu pomocí zvýšení povědomí zákazníků prostřednictvím jejich zapojení a holistickou marketingovou strategií www.vielfaltschmeckt.de

Äpfel und Konsorten e.V. a Streuobstwiesen Manufaktur GmbH (se sídlem v Berlíně): Cíl setrvalého a udržitelného obhospodařování lučních sadů www.ostmost.berlin/

Lippische Palme (stará odrůda kapusty z Lipperlandu): cílené uchování odrůdy ekologickou farmou Rhabio www.lippische-palme.de

„Pinkus Classic“ – sezónní pivní specialita z pivovaru Pinkus Müller v Münsteru, která je vařena ze staré a ohrožené odrůdy ječmene “Dr. Franckův bezosinný Imperiální ječmen“ www.pinkus.de

Tyto strategie a přístupy jsou velmi slibné, mohou sloužit jako model i pro region Krušných hor. Kromě zachování cenných historických odrůd a výrazného vzdělávacího aspektu tyto obchodní modely také rozvíjejí žádoucí a nezbytný ekonomický efekt s cílem posílit venkovské oblasti prostřednictvím rozvoje regionálních hospodářských struktur ve znevýhodněných regionech. Rozvoj nových potenciálů přeshraničního (eko) cestovního ruchu i podporu regionálně-sociálního pocitu sounáležitosti v rámci společné hospodářské i

dobrovolné spolupráce. Výše uvedené iniciativy jsou inspirací a vzory pro další navazující projekty založené na projektu ENZEDRA, které po oživení tradičních znalostí a zvyšování povědomí veřejnosti nyní směřují také ke konkrétní ekonomické koncepci díky fungujícím regionálním firemním strukturám zaručujícím reálnou udržitelnost.

Příspěvek je vytvořen v rámci udržitelnosti projektu ENZEDRA Bílá místa rolnické historie: Původní užitkové rostliny jako cesta ke zvyšování druhové rozmanitosti regionu č. 100328840 a výstupem záměru MZE-RO0423.

Europäische Union. Europäischer Fonds für regionale Entwicklung: Investition in Ihre Zukunft / Evropská unie. Evropský fond pro regionální rozvoj: Investice do vaší budoucnosti

Ahoj sousede. Hallo Nachbar.
Interreg V A / 2014 – 2020

